

ה. טבח שהוא כהן – חייב במתנות (מאת זבחי הזבח). ואם יש לו חלק בבהמה, חייבוהו לאחר שתיים ושלוש שבתות ששוחט בקביעות, או אף מיד – אם קבע חנות. (כן משמע בתוס'. ושיטתם שמן התורה הוא פטור אלא חייבוהו חכמים כששוחט בקביעות, משום מראית העין. ואולם מרש"י משמע שמן התורה הוא חייב כאשר שוחט עבור אחרים, הגם שהבהמה שלו. ובפוסקים מ' שאין חילוק בין יש לו לכהן הטבח חלק בבהמה בין אין לו, לעולם חייב כששוחט בקביעות. וצ"ב.)
ואם אינו מפריש מתנות לכהן אחר (וכן שאר כל אדם שנמנע מלתת) – יהא בשמתא. ואם עומד בחרם – קונסים אותו בדרך כולה או בגלימא. (ובזמן הזה שאין לנו אלא 'כהני חזקה', אפשר שאין לחייב או לכוף על המתנות. ע' כרתי ופלתי יו"ד סא ס"ו; חזון איש ז (א), ג.)

ו. אמר רב חסדא: זרוע לאחד, קבה לאחד, לחיים לשנים. ואולם בשור הגדול ניתן לחלק כל עצם לשנים, כדרך שנהגו במערבא, לפי שאבריו גדולים ויש בכל חלק מתנה חשובה, אבל בהמה דקה אין די בכך, לפי שצריך נתינה יפה. (ונתן לכהן).

ז. מתנות כהונה יש לאכלן בחשיבות (למשחה – לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים). ואכילת צלי בחרדל היא אכילה חשובה יותר. ואולם אם נהנה וטוב לו יותר באופן אחר – אוכל כמו שטוב לו. (שהוא דרך גדולה וחשיבות לגביו. רמב"ן ועוד, וערא"ש. והתוס' כתבו 'כול' לאכול כדרך שהוא חפץ, ויש במשמע שאם אוכל צלי אף כשאוהב שלוק, הוי דרך גדולה.)

ולענין אכילה לנכרי ולכלבים – ע' יש"ש כאן יא; ש"ך סא סק"ה; אבי עזרי בכורים ט, כב.
רש"י (ביומא יד. ובפי' רבנו אליקים שם) כתב שאין לאכול קדשים כשהוא נתון בצער [דרשות]. והתוס' שם חולקים.)

יש שכתבו שאין דין 'למשחה' אלא בבשר ולא בתרומה וכדו'. עתוס' בכורות כו. ויש חולקים, שנאמר בכל המתנות, וכן הוכיחו אחרונים. תוס' זבחים עה: וע' סוטה טו. ורש"י מנחות נח. – לענין מנחות, ובירושלמי תרומות ה, א ובכורים ב, א – לענין תרומה.)

ח. רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה, והאוכל ממנה – כאוכל טבלים. והסיקו שאין הלכה כן.

ט. מסקנת הגמרא (דלא כרב חסדא) שנותנים מתנות לכהן שאינו בקי בהן, אבל לא לכהן שאינו מודה בעבודה – שאין לזה חלק בכהונה.
וכן אמר רב: כל כהן שאינו יודע ליטול חוטים (= כלי דם) שבלחי, האסורים משום דם – אין נותנים לו מתנה. ודחו זאת, שאין צריך ליטלם לפי שהדם יוצא בצליה או ע"י חיתוך ומליחה.

דין המתנות בכלאים ובכוי – ע' לעיל עט-פ.

דף קלג

- רח. א. האם יש לו לכהן לחזור אחר המתנות ולחטפן, או לבקש בפה, או להמנע מכך?
ב. האם הכהן יכול לזפות המתנות לאדם אחר, טרם הגיעו לידי?

ג. ישראל שיש לו שותפות בבהמה עם נכרי – האם צריך לרשום (– לסמן) הדבר, כדי לפרסם שהבהמה פטורה מן המתנות? ומה הדין בפסולי המוקדשין הפטורים מן המתנות?
ד. איזו שותפות (של כהן או של נכרי) פוטרת מן המתנות ואיזו שותפות אינה פוטרת?

א. אין לכהן לחטוף מתנות (ונתן – ולא שיטול מעצמו. ומשמע בגמרא שבזיון מצוה הוא), ואף לא לשאול בפה (ועל בני שמואל ששאלו בפיהם, נאמר ויטו אחרי הבעע). יתר על כן, אמרו גבי חלוקת לחם הפנים שהצנועים מושכים את ידיהם והגרגרנים חולקים, ובשל כך נמנע אביי מליטול מתנות כהונה (שלא ייקרא גרגרן. וגם שמא יש כהן אחר הנצרך יותר ממנו, ואף שלא היה אביי עשיר. תוס', מלבד פעם אחת בשנה, בערב יום הכיפורים שהמתנות בו רבות – כדי שיהא מוחזק ככהן.
ואולם אמרו (ל'אבע"א' – להלן קלד), שאדם חשוב (כגון הממונה לראשות ישיבה. רש"י), יכול לקדם ולזכות במתנות, כי כן ראוי לו, לגדלו ולהעשירו, אם משלו אם משל אחרים.

ב. רב יוסף אמר שהכהן המוכר בעיר, אשר רגילים ליתן לו מתנות ('מכרי כהונה'), יכול לזכות לת"ח שמצבו דחוק, אף אם לא הגיעו לידו. ודוקא אם עושה כן מרצונו החפשי ואינו כפוף למקבל המתנה. ודוקא לאדם שהוא עני ודחוק.

(מדברי רמב"ן ורשב"א נראה שיכול הכהן ליתן אף לטבח צורבא-מרבנן שדחוקה לו השעה. ובפתחי תשובה בשם רדב"ז לא כתב כן. עפ"י חזו"א קפד, ג).

ג. המשתתף עם נכרי בבהמה – אם ניכר הדבר ע"י שהנכרי יושב בחנות באופן שניכר שהוא שותף בבהמה, (שהוא צועק תדיר לטבח אל תתנם בכך אלא בכך והכל יודעים שיש לו חלק בה), או אם יושב על הקופה, שניכר שהוא שותף (כי לולא כן, לא היה מפקידו לנכרי לשמור מעותיו, שאין אמונה בהם) – אין צריך לרשום. אבל בלאו הכי – צריך.

כיוצא בדבר בהמת פסולי המוקדשין הפטורה מן המתנות – אם ניכר ע"י אופן מכירתה שהיא של פסוה"מ, והיינו בבהמת בכור ומעשר, שנמכרים בבית ולא באטליו – אין צריך לרשום, אבל שאר פסוה"מ שנמכרים ונשחטים באטליו ונשקלים בליטרא – צריך לרשום, לפרסם שהיא פטורה מן הדין.

ד. מסקנת הגמרא (כרב הונא, דלא כחייא בר רב), ששותפות הכהן או הנכרי באבר מסוים בבהמה, אפילו שותפות של אחד-ממאה, פוטרת המתנה של אותו אבר, אבל אינה פוטרת שאר המתנות שאין לו בהן שותפות.

ואפילו כהן שאמר לישראל, הראש שלך ושאר הבהמה שלי – חייב ליתן את הלחי לכהן, הגם שעיקר הבהמה שייכת לכהן, היות והולכים לעולם אחר חיוב המתנה המסוימת.

ט. אלו הן מתנות הכהונה?

עשרים וארבע מתנות כהונה; עשר במקדש, ארבע בירושלים ועשר בגבולים:
עשר שבמקדש – חטאת, חטאת העוף, אשם ודאי, אשם תלוי, זבחי שלמי ציבור, לוג שמן של מצורע, שתי הלחם, לחם הפנים, שירי מנחות, מנחת העומר.
ארבע שבירושלים – הבכורה (– בכור תם, אבל בע"מ נאכל בכל מקום), הבכורים, המורם מן התודה ומאיל נזיר, עורות קדשים.

עשר שבגבולין – תרומה, תרומת מעשר, חלה, ראשית הגן, מתנות (– זרוע לחיים וקבה), פדיון הבן, פדיון פטר חמור, שדה אחוזה (שהקדיש ולא גאל, ומכרה הגזבר לאחר ויוצאת ביובל), שדה חרמים, גזל הגר. (החשיב התנא המורם מן התודה והמורם מאיל הנזיר כמתנה אחת, וכן זרוע לחיים וקבה החשיבן כאחת, הגם שהן מתנות נפרדות – לפי שדומות זו לזו).
כולן ניתנו לאהרן ולבניו, בכלל ובפרט וב'ברית מלח'.

דף קלד

- ר. א. כהן שמכר בהמה לישראל ואמר במכירתו: 'חוץ מן המתנות' או: 'על מנת שהמתנות שלי' – מה דין המתנות?
ב. הקונה בשר מחברו והיו בו מתנות כהונה – האם חייב ליתנן לכהן, והאם מנכה למוכר מדמי המקח, או שמא דינו של הכהן עם המוכר-הטבח? ג. מהי שעת חלות חיוב המתנות ומהי הנפקותא המוזכרת בסוגיא?
ד. מה הדין בספק מתנות-כהונה ומתנות-עניים?
ה. כאשר אין מצוי כהן או עני לקבל המתנות – כיצד יש לנהוג בהן?
ו. האם מוטל חיוב על הבעלים להמציא את התרומה לכהן, או הכהן הוא שיוצא אל הגורן ליטול תרומותיו?
א. כהן שמכר לישראל ושייר המתנות לעצמו, כגון שאמר 'חוץ מן המתנות' – המתנות שלו ואינן ניתנות לכהן אחר.
אמר 'על מנת שהמתנות שלי' – נחלקו שתי ברייתות אם לשונו מתפרשת כשיור, ופטור, אם אינה כשיור אלא כתנאי, והקונה נותנן לכל כהן שירצה. (ואף אם נתן לכהן אחר, לא בטל המקח – או משום שמדובר כשהתנו כן בפירוש שלא ייבטל המקח אם יתן לאחר, או אף בלא"ה, משום שהוא כמתנה על מה שכתוב בתורה, שתנאי בטל ומעשה קיים. עפ"י תוס').
הרמב"ם פסק לענין מתנות שעל-מנת לאו שיורא. וכבר עמדו האחרונים מדבריו שבהלכות מעשר. עש"ך פר"ה וכו"פ – יו"ד סא; נתיבות המשפט – ריב; קהלות יעקב – לח).
- ב. אם קנה בני מעיים של פרה, והקבה בתוכם – נותן את הקבה לכהן ואינו מנכה למוכר מן הדמים, שהרי ידע מראש שהקבה בתוכם ואינה כלולה במכירה, שהרי היא ניתנת לכהן. אבל אם קנה במשקל, והיו בתוכם מתנות כהונה – נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים.
ואולם אם הטבח שקל ונתן לו – לדעת רב, יכול הכהן לדון עם הטבח, לפי שגזל את המתנות ונתנן לאחר. ולדעת רב אסי, מתנות כהונה אינן נגזלות, ואין לו דין אלא עם הלוקח.
(והלכה כרב, שמתנות כהונה נגזלות. ואם יכול לדון עם הלוקח – מרש"י ותוס' משמע שיכול. ואולם הרמב"ם כתב שהלוקח אינו חייב ליתנן לכהן. וכו"ה בשו"ע).
- ג. חיוב נתינת המתנות חל בשחיטת הבהמה. הלכך גר שנתגייר והיתה לו פרה, נשחטה עד שלא נתגייר – פטור. משנתגייר – חייב.
- ד. ספק מתנות כהונה או מתנות עניים – אמר רבא: אם יש חזקת פטור, (לאו דוקא, אלא כל שיש ספק בעיקר החיוב, בעיקר המצוה. חו"א) – פטור. כגון גר שנתגייר, ספק קודם שנשחטה פרתו ספק אחר שנשחטה – המוציא מחברו עליו הראיה. וכל שיש חזקת חיוב – חייב (כגון ספק לקט – לעניים, שנאמר עני ורש הצדיקו – צדק משלך ותן לו).